

שאלה: פרסומים רפואיים של משרד הבריאות הממשלתית, וכן של קופות-חולים השונות, מזהירים אותנו נגד שתיית משקאות שיש בהם אלכוהול. אבל מצאנו שדוקא קידוש והבדלה, וכן ברכת היין בעת עריכת חופה, או ברית מילה, הם על היין. כיצד התורה התירה מה שהוא מסוכן לבריאות?

תשובה: קראתי דברי מידע של הגורמים הנ"ל. הם מציינים למעלה ממאה מחקרים שבוצעו אצל אלפי אנשים ונשים ומצאו קשר עובדתי בין שתייה מופרזת, למחלות הסרטן, ליתר לחץ דם, ונזקים לכבד ולבלב. שתייה לטוח-ארוך תגרום לפעמים למחלות לב ואף לשבץ-מוחי. גם שתייה של 4-6 מנות מתחיל להשפיע על תפקוד המוח ומערכת העצבים, ומעמעם החלק האחורי של המוח האחראי לקבלת החלטות ושיפוט, והאדם נעשה פזיז וחסר-מעצורים ועלול לעשות מעשים המזיקים לעצמו וגם לאחרים.

חז"ל היו ערים לנזקים אלו. בפרשתנו השבוע מובא (בראשית ט, פסוקים כ-כא) (כ) וַיַּחַל נֹחַ אִישׁ הָאָדָמָה וַיֵּטֶע כָּרְם: (כא) וַיִּשֶׁת מִן הַיַּיִן וַיִּשְׁכַּר וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלֵה:

מה היא לשון "ויחל"? נעשה חולין, שהיה להוט אחרי היין (בראשית רבה לו, ג ומובא ברש"י). בתחילה נאמר "ונח מצא חן בעיני השם" ועכשיו נפל ממדריגתו הרמה. "מגג גבוה אל בור עמוק". אבל התוצאה לא איחרה מלבוא. התערטל באהלו, הצאצא שלו ראה מצבו השפל וסיפר גנותו לכמה אנשים. לפי חז"ל, גילוי ערוותו אף גרמה לו לעקריותו. כי האבר הזה צריך להיות צנוע, שאין הברכה מצויה אלא במכוסה מן העין. נח היה בכוחו להוליד תולדות רבות. אבל פעילות זו נעצרה מחמת הראייה, ולכן ראייה זו נחשבת כסירוס (מהר"ל, "באר הגולה", לפני סוף באר חמישי, סוף עמ' קג, על מאמר חז"ל בסנהדרין ע"א).

חז"ל (סנהדרין ע"א) חזרו והזהירו מפני ההרגל של האדם לשתיית אלכוהול. "מאי דכתיב 'למי אוי? למי אבוי? למי מְדַנִּים? [=מריבות עם אחרים, ולפעמים גם מכות] למי שיח? למי פצעים חנם? ... למאחרים על היין, לבאים לחקור מִמֶּךָ" (משלי כג, כט-ל).

עוד אמרו שם (סנהדרין דף ע"א): שלש עשרה ווי"ן נאמרו ביין. [=פירוש, התורה רמזה לנו שלוש עשרה פעמים את ההיגוי המשמעותי "וי", כלומר הבעת צער ועגמת נפש, הקשורים לשתיית היין]. וַיַּחַל נֹחַ אִישׁ הָאָדָמָה, וַיֵּטֶע כָּרְם, וַיִּשֶׁת מִן הַיַּיִן, וַיִּשְׁכַּר, וַיִּתְגַּל בְּתוֹךְ אֶהְלֵה. וַיִּשְׁכַּר... וַיִּגַּד לְשֵׁנֵי אַחִיו בַּחוּץ, וַיִּקַּח שֵׁם וַיַּפֵּת אֶת הַשְּׂמֵלָה, וַיִּשְׁמֹעַ עַל

שכם שניהם, וְלִכּוֹ אַחֲרֵינִי, וְלִכּוֹ אֶת עֲרוֹת אֲבִיהֶם... וְיִקָּץ נַח מֵיָנוּ, וְיִדַע אֶת אֲשֶׁר עָשָׂה לוֹ בְּנוֹ הַקָּטָן".

יש תחום של ידיעות תורניות הנקרא "רמז" והוא חלק אוֹתֶנְטִי של גילויי סודות התורה. ויש משמעות חשובה למספר שלוש-עשרה.

ובכן, מדוע לא רק התירו שתיית יין [לא רק מיץ ענבים, שאין בו אלכוהול] למען מצות קידוש והבדלה בשבתות, וטכסי מצוה כמו ברית מילה וחופות? המענה נמצא גם שם בסוגיא. "זכה משמחו, לא זכה משממהו". כלומר הקובע הוא המינון. קצת מהיין גורם לאדם פקחות השכל. קצת מהיין מגרש מהאדם את העצבות במצבים קשים כמו אבלות, כדכתיב "ויין למרי נפש" (משלי לא, ו. ו. ראה שם רש"י ומצודות). אבל המגזים ושותה יותר מהראוי, גורם לאיבוד אנושיותו.

זוהי משתלב ללקח קלאסי של היהדות, ללכת בדרך הממוצע ולא להפריז לשום כיוון, כדברי רמב"ם (הלכות דעות פ"א ה"ד). בתחום אחר, ידוע שהמוסלמים פרוצים בזנות, ושליטיהם לדורותיהם החזיקו בהרמון של רבוי נשים ופלגשים. הנצרות הקאתולית לעומת זאת מבזה את מוסד הנישואין ומשבחת את הכמרים שהם נשארו רווקים עד סוף ימיהם. אלו הם קיצונים וגם אלו הם קיצונים.

מצאנו כי יעקב הוזהר ע"י לבן הארמי (בראשית פרק לא, נ):
"אִם תִּעֲנֶה אֶת בְּנֹתַי וְאִם תִּקַּח נָשִׁים עַל בְּנֹתַי, אֵין אִישׁ עִמָּנוּ רֹאֵה אֱלֹהִים עַד בְּיָנִי וּבְיָנֶךָ". מפרש רש"י (ומקורו: יומא דף עז) אם תוסיף נשים על מה שיש לך, ואם תמנע מנשותיך דרך ארחות הנישואין.

מהר"ל מייחס ליעקב אבינו מדת "הנעלבין ואינם עולבין" ("נתיבות עולם", נתיב אהבת ריע, פרק א). אני מוסיף על דבריו, מתי היה יעקב נעלב? אלא בפסוק הנ"ל כאשר לבן הטיח בו חשד חינם. היה ראוי ליעקב לענות לו אינני מִכַּת המוסלמים המוסיפים נשים בהרמון, ואינני מִכַּת הנוצרים הפורשים מחיי משפחה. אני בדרך האמצעית. וכמו שכתב רמב"ם (מורה נבוכים, ח"ב פרק לט) כי דרך התורה היא להיות מאוזן, בלי תוספת ובלי גרעון. ולכן נקראו חוקי התורה "חוקים ומשפטים צדיקים" (דברים ד, ח) כי הם חוקים מאוזנים, לא יותר מדאי ולא פחות מדאי. לכן "תורת ה' תמימה" [המשך ביאור הרמב"ם שם].

[הערת ביניים: מתוך יותר מחמש מאות שמותיהם של תנאים ואמוראים, לא מצאנו אחד מהם שהיו לו בו-זמנית יותר מאשה אחת. גם אברהם שלקח את הגֵר, שרה היא שהפצירה בו לקחת אותה. גם יעקב שלא רחל היו נשותיו, התחייבותו היתה לרחל, רק העמיסו עליו במרמה את לאה. וגם בלהה וזלפה

ניתנו לו בהפצרותיהן של רחל ולאה. לא הוא בחר בזה (בראשית ל, פסוקים ג-ד, ט).

קצת מהיין, רביעית הכוס, לא יזיק אלא גם יועיל להביא התועלת של שמחת נפש וגם פקחות השכל. אבל השקוע בשתייה, המתמכר לשתייה, מזיק לא רק לגופו [כפי שהוכיחו משרדי הבריאות בכל הארצות המפותחות] אלא מזיק גם לנשמתו של האדם, שיעשה דברי שטות, וגם מאבד את דעתו והבנתו. ולכל אוהב תורה, זה היא הנזק הנורא ביותר.

[ועל השכרות בפורים, כבר כתבנו מאמר אחר (בספר "לשעה ולדורות" סוף ח"א עמ' 407) להוכיח שחז"ל לפי פירוש רבנו אפרים אסרו זאת, וכדברי ה"בית יוסף" והב"ח על טור או"ח סימן תרצ"ה. אלא ישתה כוס או שתיים וילך לישון, כדברי רמב"ם ורמ"א, וראה דברי הגר"א בביאורו שם].

כמה נפלאה היא תורתנו! בדורנו צצו בעיות רבות בציבור ישראל מפני נגע השְׁתִיָּנוּת הפושה בין בני הנוער. רבים מהם שותים בירה-לבנה וחושבים זאת לגבורה, ולילי שבתות מתאספים בפאבים להרבות בשתייה זו, ובמשקאות חמורים יותר. וכבר מפרשת נח לימדה אותנו התורה להתרחק משתיית המשקאות האלכוהוליים.